
Depolitizovati sektor bezbednosti na Balkanu

Datum

mar. '12.

27.

Ostvaren je bitan napredak u reformi sektora bezbednosti u regionu, ali i dalje postoje mnogi izazovi poput politizacije, kriminalizacije i nedovoljne civilne kontrole u praksi, ocenjeno je na okruglom stolu kojim je promovisan "Almanah o nadzoru sektora bezbednosti na Zapadnom Balkanu".

Predstavljanje Almanaha je privuklo veliku pažnju javnosti

Diskusija o rezultatima istraživanja sedam organizacija sa Zapadnog Balkana

Svečana prezentacija konačnog rezultata trogodišnjeg istraživanja sedam nevladinih organizacija iz regiona privukla je veliku pažnju domaćih i međunarodnih bezbednosnih institucija, kao i stručne javnosti i medija.

Pred više od 100 prisutnih na predstavljanju publikacije predsednik Upravnog odbora Beogradskog centra za bezbednosnu politiku Miroslav Hadžić je istakao da je Almanah nastao iz potrebe građana regiona da pouzdano saznaju ko ih čuva, kakva ovlašćenja imaju čuvari i da li u tim nadležnostima "čuči" opasnost po njihovu bezbednost.

Odgovornost

“Pokušali smo da saznamo za šta i kako državni posednici sile odgovaraju, kao i kako izvršna, zakonodavna i sudska vlast kontrolišu zakonitost njihovog delovanja. Zanimalo nas je da vidimo da li standardi koje su ugrađeni u zakone bivaju korišćeni i kakve rezultate daju. Tema koju smo obeležili je i napetost između demokratije i bezbednosti, jer svedoci smo težnje da se povećaju ovlašćenja državnih posednika sile i da to rezultira stalnom opasnošću po privatnost i slobodu građana. Ključnu korist od Almanaha imaju građani, jer na jednom mestu dobijaju početni uvid u odgovornost državnih aktera bezbednosti kao i njihovih civilnih naredbodavaca. Korist mogu da imaju i mediji jer dobijaju dodatne informacije o temama koje su uvek atraktivne. Svakako i vlast može imati koristi od ovog istraživanja jer je ono podsticaj za unapređenje mehanizama za uspostavljanje odgovornosti. Pomoći će i profesionalcima iz ovog sektora jer im nudi saznanja uz koja će lakše moći da se odupru svakom pokušaju zloupotrebe. Ne manje, ovo može biti korisno i međunarodnim akterima prilikom utvrđivanja standarda za prijem u različite organizacije“, naveo je Hadžić.

Saradnja

Na projektu "Povećanje kapaciteta organizacija civilnog društva za mapiranje i nadzor reforme sektora bezbednosti na zapadnom Balkanu", čiji je ključni proizvod Almanah, uz BCBP radile su nevladine organizacije Analitika iz Skoplja, Centar za demokratiju i ljudska prava iz Podgorice, Centar za sigurnosne studije iz Sarajeva, Institut za demokratiju i medijaciju iz Tirane, Institut za međunarodne odnose iz Zagreba i Kosovski centar za bezbednosne studije iz Prištine. Podršku realizaciji projekta pružio je Ženevski centar za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF), a finansiralo ga je Ministarstvo spoljnih poslova Norveške. Ataše za odbranu u Ambasadi Norveške u Beogradu Esben Os je na okruglom stolu u Starom dvoru rekao da će njegova zemlja nastaviti da podržava reformu sektora bezbednosti na Zapadnom Balkanu, jačanje transparentnosti i demokratičnosti procesa. U tom poslu, dodao je Os, posebnu ulogu imaju organizacije civilnog sektora što potvrđuje i ovaj projekat koji predstavlja korak napred u demokratskoj i civilnoj kontroli. Pomoćnik direktora i šef Odeljenja za operacije DCAF Darko Stančić ocenio je da su rezultati predstavljeni u Almanahu potvrdili pretpostavke od kojih se krenulo. Prema njegovim rečima, potrebno je povećati debatu o bezbednosnoj politici, u kojoj veću ulogu treba da imaju organizacije civilnog društva.

“Nastavak reformi sektora bezbednosti znatno zavisi od toga koliko domaće pameti, domaće vaninstitucionalne analize imamo o tim pitanjima. Jako je važno da na tome radimo pre nego što dobijemo zahteve iz Brisela. Izazovi za sve na Zapadnom Balkanu su slični, zbog čega treba ojačati regionalnu transparentnost i saradnju”.

Izazovi reforme

Zaštitnik građana Srbije Saša Janković je na skupu istakao da se iz Almanaha vidi da u regionu postoji velika obazrivost u reformi službi bezbednosti, u organizacionom i posebno personalnom smislu, te da je veliki deo javnog diskursa o ovoj temi opterećen mistifikacijom i banalizacijom.

"S jedne strane se govori da službe upravljaju državom, da potajno vladaju i upravljaju našim životima i da ih treba rasformirati. S druge strane, doživljaju se kao čuvari nacije a svaka reforma kao izdaja. Bezbednosne elite, koje su izašle iz ratova kao nosioci nacionalnog ponosa i partije ekstremne desnice pokazali su se kao najveće kočnice efikasne reforme. U mnogim zemljama je smanjena aktivnost parlamenta u nadzoru sektora bezbednosti, iako bez adekvatne uloge parlamenta, rigoroznog sudstva i angažovanja izvršne vlasti ne može biti ni demokratske kontrole. Civilno društvo mora imati veću ulogu u kreiranju bezbednosnih politika, ali se nadzor sektora bezbednosti ne može svaliti na pleća nezavisnih tela, nevladinih organizacija i medija", naveo je Janković i zaključio da je ostvaren kvalitativni pomak u proteklih 10 godina u kontroli sektora bezbednosti na Zapadnom Balkanu, ali da to ne znači da je reforma okončana i da je bespovratan proces.

Politizacija

Istraživači iz sedam „think-tank“ organizacija su prilikom prezentacije Almanaha fokus usmerili na najveće rizike u bezbednosnom sektoru u svojim sredinama. Izvršni direktor BCBP-a Predrag Petrović je kao problem u Srbiji izdvojio to što nije uređena oblast privatnog obezbeđena, ukazavši da zakon o tome ne postoji od 1993. godine.

“To izaziva čitav niz problema kako za sam sektor, tako i za bezbednost građana i celog društva. Jedna od glavnih negativnih posledica je politizacija sektora privatne bezbednosti. Kao što kaže jedan menadžer privatne bezbednosti, kojeg sam imao prilike da intervjuišem, svaka veća partija u Srbiji ima svoju firmu za obezbeđenje i koristi je za različite svrhe. Ne treba biti previše maštovit da bi se pretpostavilo da ih koriste za političku, ali i ekonomsku špijunažu”, kazao je Petrović i istakao visoku kriminalizaciju privatnih bezbednosnih kompanija, kao i veliko nezadovoljstvo radnika u ovom sektoru veoma niskim platama.

I istraživač CEDEM iz Podgorice Rajko Radović je rekao da u Crnoj Gori problem predstavlja politizacija sektora bezbednosti na svim nivoima. Taj uticaj je, prema njegovim rečima, vidljiv i na mehanizmima koji treba da se bave kontrolom.

Od "nule" do EU

Generalni sekretar CSS iz Sarajeva Denis Hadžović naveo je da je BiH prošla posebno težak put u izgradnji bezbednosnih institucija ali da je uspela da napravi kvalitativni iskorak. Njegov kolega iz prištinskog KCSS Florija Čehaja rekao je da se u sektoru bezbednosti na Kosovu krenulo "od nule", odnosno od osnivanja institucija, a da problem stvaraju veliki politički uticaj i nasleđe rata.

“Glavni problem je zloupotreba finansija, a problem predstavljaju i nedržavni akteri, kao i sumnjive privatne organizacije za obezbeđenje”, rekao je on i ocenio da na Kosovu generalno postoji poverenje u institucije bezbednosti i to svih zajednica.

Sa druge strane, istraživač IMO iz Zagreba Sandro Knezović ističe da su standardi u nadzoru sektora bezbednosti u Hrvatskoj i pored prostora za poboljšanje na zadovoljavajućem nivou, ali da se zbog prirode te oblasti mora biti oprezan. On je naveo da su se ozbiljne promene u sektoru bezbednosti desile prilikom njenog uključivanja u evroatolantske strukture.

"Očito je da je zemljama regiona često potreban pritisak spolja za reforme", zaključio je Knezović.

Primeniti standarde u praksi

Predstavnik IDM iz Tirane Arjan Dirmiši ukazao je da je Albanija, koja je članica NATO, gotovo pet puta smanjila snage bezbednosti, a da izazov predstavlja primena standarda. Problem u tom sektoru Albaniji predstavlja uticaj neformalnih centara moći, rekao je on i dodao da su potrebne značajne promene u zakonodavstvu.

Istraživač Analitike iz Skoplja Andreja Bogdanovski rekao je da Makedonija ispunjava zahteve o kontroli sektora bezbednosti, ali da se u praksi suočava sa problemima. Kao probleme je izdvojio prekomernu upotreba sile u reagovanju policije i nejasne nadležnosti i postupke bezbednosno-informativne službe.